

د ستراتيژيکو او سيمه ييزو څېړنو مرکز

تحليل هفته

گڼه: 495

(22 - 27 میزان 1404 هـ ش)

د مسکو فارمې غونډې اووم پړاو ته يوه کتنه

دا نشریه د افغانستان او سیمې د مهمو سیاسي، امنیتي، اقتصادي او ټولنیزو پېښو د تحلیل اوونیزه خپرونه ده چې د ستراتيژيکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز له لوري په پښتو، دري، انګلیسي او عربي ژبو چمتو کېږي او خپرېږي.

په دې ګڼه کې لولئ:

- د مسکو فارمې غونډې اووم پړاو ته يوه کتنه 3
- د افغانستان لپاره د دې غونډې اهميت 3
- د افغانستان په مسؤليت ټينګار 4
- د افغانستان تر څنګ د درېدو اړتيا 5
- په افغانستان کې د بهرنيو ځواکونو له شتون سره ښکاره مخالفت 6
- پايله 7
- وړانديزونه 7
- سرچيني 8

د مسکو فارمټ غونډې اووم پړاو ته يوه کتنه

سريزه

د مسکو فارمټ غونډو لړۍ په ۲۰۱۷ز. کال کې د روسيې فدراسيون په نوبت رامنځته شوه. د دې غونډو اصلي موخې د افغانستان او سيمې د هېوادونو ترمنځ د رغنده خبرو اترو لپاره يو پليټ فارم چمتو کول دي ترڅو په افغانستان کې د سولې، ثبات او پرمختګ لپاره سيمه ييزه اجماع ترلاسه شي. د دې غونډو اووم پړاو د ۲۰۲۵ز. کال د اکتوبر پر ۷ مه مسکو کې ترسره شو، چې د افغانستان په شمول د لسو هېوادونو روسيې، چين، پاکستان، ازبکستان، هند، تاجکستان، قرغزستان، قزاقستان استازو او همدارنګه د بيلاروس جمهوريت استازي هم د ميلمه په توګه ګډون کړي وو.¹

پدې مقاله کې به هڅه وشي چې د مسکو فارمټ غونډې اووم پړاو په ژوره توګه تحليل او په دې غونډه کې راپورته شوي خورا مهم مسايلو ارزونه وشي.

د افغانستان لپاره د دې غونډې اهميت

د مسکو فارمټ د اوومې غونډې په اړه لومړۍ موضوع چې د غور وړ ده هغه د افغانستان لپاره د دې غونډې ځانګړی اهميت دی. د اسلامي امارت له واک ته رسېدو وروسته، د امارت استازي په ګڼو غونډو کې بلل شوي، خو شتون يې په عمومي توګه سمبولیک، غیر رسمي او تشریفايي و. د مسکو فارمټ په اوومه غونډه کې د بهرنیو چارو وزير په کچه د اسلامي امارت ګډون چې په يوه نړيواله غونډه کې يې کوي د امارتي استازي لومړنۍ رسمي ګډون ګڼل کېږي. په ياده غونډه کې د هېواد د بهرنیو چارو وزير امير خان متقي د نورو استازو سره په مساوي مقام کې د افغان حکومت د رسمي استازي په توګه ګډون او وينا يې وکړه. همدارنګه د اسلامي امارت بيرغ د نورو هېوادونو د بيرغونو سره يوځای څرول شوی و. که څه هم دا يوه اندېښنه ګڼلې شو چې اسلامي امارت په رسميت نه دی پېژندلی، خو ورته غونډو کې يې د استازي شتون او د نورو هېوادونو سره د اسلامي امارت د بيرغ ځای پرځای کول ښيي چې د ځينو هېوادونو له نظره، اسلامي امارت په افغانستان حاکميت لري. همدارنګه دا انځور د رسنيو د پوښښ له لارې د نړۍ په عامه ذهنونو کې د امارت په اړه پياوړتيا زياتوي. که په روښانه توګه وويل شي، کله چې د رسنيو له لارې نړيوال ليدونکي د دې غونډې خبرونه ترلاسه کوي، نو د دوي په ذهنونو کې دا تاثر ټينګېږي چې اسلامي امارت په افغانستان کې د يو رسمي حکومت په توګه عمل کوي او د يوې ډلې په توګه يې پخوانی انځور ورو ورو له منځه ځي.

د دې غونډې بل اړخ چې د افغانستان لپاره خورا مهمه و، د يو رسمي هېواد استازي په توګه د اسلامي امارت د بهرنیو چارو وزير ته د وينا فرصت ورکول وو. په دې نړيوال فورم کې، هغه په تېرو څلورو کلونو کې د افغانستان

امنيتي او اقتصادي لاسته راوړنې تشرېح او د سيمه ييزو مسلو په ځانگړي ډول د ترهگرۍ په اړه يې د اسلامي امارت پراخ نظرونه وړاندې کړل. د هغه په وينا کې يو مهم ټکی د افغانستان له خاورې بهر د داعش ډلې د روزنې او تاسيس لپاره د اصلي مرکزونو او اډو ته اشاره وه. متقي صاحب په څرگنده توگه د کوم هېواد نوم واخلېست ولې په کنايه ډول يې د گډونوالو پام د دې ډلې د ملاتړ کونکي او پالونکي په توگه د پاکستان رول ته اشاره وکړه.² پخوا به په نړيوالو ناستو کې غالب نظر دا و چې د داعش اصلي مرکزونه په افغانستان کې موقعيت لري، مگر اسلامي امارت ادعا وکړه چې په تېرو څلورو کلونو کې يې هېواد له دې ډلې پاک کړی او داعش هڅه کړې چې په پاکستان کې خپل قوماندې او عملياتي مرکزونه بيا جوړ کړي. په دې برخه کې يو مهم ټکی دا دی چې داعش د پاکستان د پوځي ادارو لخوا ملاتړ کېږي، له کوم ځای څخه چې دا په افغانستان او نورو هېوادونو کې خپل عمليات تنظيموي؛ دا هغه موضوعات وو چې په غير مستقيم ډول د مسکو په غونډه کې د افغانستان د بهرنيو چارو وزير په وينا کې منعکس شول. د يادونې وړ ده چې د دې غونډې په څنډه کې، د افغانستان د بهرنيو چارو وزير او د پاکستان د استازي ترمنځ لفظي مجادله وشوه، داسې چې امير خان متقي په افغانستان کې د ترهگرو ډلو د فعاليتونو په اړه د پاکستان د استازي محمد صادق خان څرگندونې رد کړې او ويې ويل: "زموږ په سيمه کې يو هېواد شته چې داعش ته يې پناه ورکړې او د خپلو امنيتي ننگونو د اداره کولو توان يې نه دی ترلاسه کړی، بلکې مسؤليتونه يې هم نورو ته سپاري."³

د افغانستان په مسؤليت ټينگار

د مسکو فارمټ غونډې په دې پړاو کې يوه بله مهمه موضوع د داخلي امنيت د تامين او د نورو هېوادونو د گټو پر ضد د افغان خاورې د کارولو د مخنيوي په برخه کې د اسلامي امارت پر مسؤليت تاييد او ټينگار وو. په دې اړه، د روسيې د بهرنيو چارو وزير سرگي لاوروف وويل: "موږ ټينگار کوو چې په دې څلورو کلونو کې د اسلامي امارت حکومت پياوړی شوی او اوس په ډير ډاډ او ثبات سره په هېواد کې حکومت کوي. دا بايد ومنل شي چې د کابل مشرتابه، د سختو شرايطو سربېره، په پراخه کچه د اغيزمن فعاليت بنودلو توان لري."⁴ د نړۍ د يو څواکمن هېواد د بهرنيو چارو وزير دا څرگندونې، د افغانستان د واقعيتونو د منعکس کولو سربېره، د يو له خورا مهم سيمه ييزو پليټ فارمونو له لارې د اسلامي امارت لپاره د اغيزمن تبليغاتو يوه بڼه گڼل کېږي. لاوروف د روسيې د اسلامي امارت د پېژندلو اقدام هم تشرېح کړ او ويې ويل چې په دې اقدام سره، يې هېواد له افغانستان سره د دوامداره همکارۍ په وړاندې نړيوال ځنډونه لرې کړي دي.

د اسلامي امارت په ملاتړ دريځ څرگندول د افغانستان لپاره درې اساسي دندې لري:

لومړۍ، د منفي رسنيو د پراخو تبليغاتو په منځ کې دا څرگندونې د اسلامي امارت د بڼه انځور په وړاندې کولو کې مثبت رول لوبوي.

دوهم، د ځينو هېوادونو د دې تصور پر خلاف چې اسلامي امارت د اړين حساب ورکولو نشتوالی گڼي، دا څرگندونې ښيي چې دا اداره د نورو حکومتونو په څېر خپل دولتي مسؤليتونه ترسره کوي؛

درېم، دوي نور هېوادونه هڅوي چې د روسيې غونډې، د اسلامي امارت په رسمي توگه د پېژندلو لپاره گامونه پورته کړي.

د افغانستان تر څنگ د درېدو اړتيا

يوه بله مهمه موضوع چې د مسکو فارمېټ په غونډه کې پرې ټينگار وشو او د هېوادونو د استازو، په ځانگړې توگه د روسيې د بهرنيو چارو وزير او د غونډې په وروستۍ اعلاميه کې منعکس شوه، د اسلامي امارت لپاره عمومي ملاتړ او په سيمه ييزه کچه د امارت سره د همغږۍ او همکارۍ اړتيا وه. په ښکاره توگه وليدل شول چې دا لومړی ځل و چې په يوه نړيواله غونډه کې گډون کوونکو ټولو هېوادونو د اسلامي امارت په ملاتړ کې دومره همغږي وښوده. په عمومي توگه، په غونډه کې د حاضر هېوادونو د استازو اصلي او گډ دريځونه د څو اساسي موضوعاتو په شاوخوا کې جوړ شوي وو:

لومړی: د سياسي ملاحظاتو په پام کې د نيولو پرته د افغانستان ملاتړ ته اړتيا: د دې غوښتنې اصلي مخاطبين په عمومي توگه لويديځ هېوادونه او په ځانگړې توگه د امريکا متحده ايالات وو چې افغانستان ته بشري مرستې سياسي کوي او د فشار لپاره يې د وسيلې په توگه کاروي؛

دوهم: د سيمه ييزو ميکانيزمونو له لارې د افغانستان د مدغم کولو او د گډو سيمه ييزو لارو چارو له لارې د هېواد اقتصادي ادغام اړتيا.

درېيم: د سيمه ييزو اقتصادي پروژو د پلي کولو په چټکولو باندې عمومي ټينگار چې د افغانستان له لارې د سيمه ييز اتصال لپاره يو پليټ فارم چمتو کوي.

لکه څنگه چې د غونډې وروستۍ اعلاميه وايي: "گډون کوونکو هېوادونه په افغانستان کې د گډو پانگونې ملگرتيا او پراختيايي پروژو په ځانگړې توگه په حياتي سکتورونو لکه کرنه، روغتيا پاملرنې، د بې وزلۍ کمولو او د ناورين مخنيوي کې د ودې لپاره خپل چمتووالی څرگند کړ. دا نوښتونه د دوامداره ودې ډاډمن کولو او د افغانستان د سيمه ايزې اړيکې پياوړتيا لپاره خورا مهم گڼل شوي." همدارنگه استازو په نړيوالو اقتصادي او زيربنايي دهليزونو کې د افغانستان د گډون د پياوړتيا او د سيمه ييزې اړيکې سيستمونو کې د هغې د ادغام د اسانتيا په اړتيا موافقه وکړه. په اعلاميه کې د افغانستان د دې وړتيا باندې ټينگار شوی چې د مرکزي، سويلي او لويديځې آسيا سره د نښلولو لپاره د پولې هاخوا سوداگرۍ او ترانزيت پروژو کې يو مهم مرکز شي.⁵

یوازینی موضوع چې د روسیې د بهرنیو چارو وزیر لخوا راپورته شوه او له اسلامي امارت څخه یې د اغیزمنو اقداماتو غوښتنه وشوه هغه یو ټول شموله حکومت جوړول او بل د ترهگرۍ سره د مبارزې دوام دی. د ټول شموله حکومت په اړه، لاوروف وویل چې په افغانستان کې د بشپړ ثبات د رامنځته کولو لپاره شرط د ټول شموله حکومت جوړول دي، مگر دا مسله یې د اسلامي امارت سره د خپل تعامل لپاره یو بنسټیز شرط ونه گڼلو او یوازې یې په هېواد کې د لا زیات ثبات د ډاډمن کولو لپاره د حل لارې په توګه بیان کړه. همدارنګه، په دې غونډه کې د ترهګرو ډلو په وړاندې د اسلامي امارت د مبارزې د منلو سره سره، له افغانستان او سیمې څخه د ترهګرۍ د له منځه وړلو لپاره د دې مبارزې د دوام پر اړتیا ټینګار وشو. که څه هم پاکستانی رسنیو هڅه وکړه چې دا موضوع تر ډیره حده وشاربي⁶ خو د دوي د تمو برعکس څرګنده خبره دا وه او له غونډې له محتوا هم استنباط کېږي چې د ګډونوالو له نظره افغانستان د ترهګرۍ د مرکز په توګه نه، بلکې د دې پدیدې د قربانی په توګه وړاندې شوی و؛ په چلند کې دا بدلون د پاکستان د هڅو په وړاندې د افغانستان لپاره د بریا کارت بلل کېږي.

په افغانستان کې د بهرنیو ځواکونو له شتون سره ښکاره مخالفت

وروستۍ موضوع چې د مسکو فارمټ په اووم پړاو کې پرې ټینګار وشو او دغه موضوع د غونډې په وروستۍ اعلامیه کې هم په جدي توګه منعکس شوه، هغه د ګډونوالو هېوادونو نارضايتي وه چې د افغانستان په خاوره کې د نوي بهرني نظامي ځواک شتون دی. که څه هم د افغانستان لپاره د روسیې د ولسمشر ځانګړي استازي ضمیر کابلوف مخکې له دې چې د "ټرمپ پلان" د غونډې په اجندا کې وپوښتل شي، منفي ځواب ورکړی و، البته دا موضوع په ویناوو، په ځانګړې توګه د غونډې په وروستۍ اعلامیه کې بحث شوه. لکه څنګه چې د بیان په وروستۍ پراګراف کې ویل شوي: "ګډونوالو افغانستان یا په ګاونډیو هېوادونو کې د پوځي زیربناوو د جوړولو لپاره د بهرنیو هېوادونو هر ډول هڅې په کلکه رد کړې. دوي وویل چې دا ډول کړنې سیمه ییزې سولې او ثبات ته زیان رسوي او په دې اجماع یې ټینګار وکړ چې په افغانستان کې د وضعیت ښه والی باید د بهرني نظامي مداخلې پرته ترلاسه شي."⁷ په دې اړه د روسیې د بهرنیو چارو وزیر په خپله وینا کې متحده ایالاتو ته په یوه خبرداری او غیر مستقیم ډول وویل: "په افغانستان کې د غیر سیمه ییزو ځواکونو نظامي شتون به یوازې ګډوډي او نویو شخړو ته لار هواره کړي." 8 د دې څرګندونو روښانه تعبیر دا دی چې روسیه او نور حاضر هېوادونه افغانستان ته د امریکا بېرته راتګ په دې هېواد کې د نورو شخړو پیل ګڼي. په بل عبارت د کوم بهرني ځواک لکه امریکا متحده ایالات د هر عنوان لاندې په افغانستان کې د نظامي شتون په صورت کې روسیه او د سیمې هېوادونه به غلي پاتې نشي او د پخواني شوروي اتحاد او بیا د متحده ایالاتو د شتون سره ورته غبرګون به ونیسي. دا خبرداری حتی اسلامي امارت ته د خطاب په توګه تعبیر کیدی شي. که څه هم اسلامي امارت د ټرمپ لخوا افغانستان ته د نظامي بېرته ستنېدو د په اړه خپل مخالفت روښانه

کړی دی، خو داسې ښکاري چې روسیه غواړي اسلامي امارت ته د موضوع حساسیت او د وضعیت جدیت په اړه که چیرې متحده ایالاتو ته نظامي اډه ورکړل شي یادونه وکړي.

پایله

د مسکو فارمېټ غونډې اووم پړاو په سیمه ییزه او نړیواله کچه د اسلامي امارت لپاره یوه سیاسي لاسته راوړنه او مانور ګڼل کیږي. په دې غونډه کې د اسلامي امارت رسمي ګډون د سیمې د نورو هېوادونو د بیرغونو سره د خپل بیرغ ځای پر ځای کول او د دې ادارې د بهرنیو چارو وزیر وینا وښودله چې اسلامي امارت د یو مشروع حکومت په توګه خپل سیمه ییز او نړیوال دریځ ټینګوي. د اسلامي امارت لپاره د دې غونډې نورې لاسته راوړنې دا دي: د دې نړیوال پلټنې فارم څخه د امارت استازي وټوانېد چې خپلې امنیتي او اقتصادي لاسته راوړنې وښيي او تر ټولو مهمه دا چې هېواد د ترهګرۍ له بدنامۍ څخه پاک معرفي کړي. همدارنګه افغانستان چې تل یې په امنیتي مسایلو کې د قرباني رول لوبوي په غیر مستقیم ډول یې پاکستان ته په اشارې سره د داعش د اصلي ملاتړي او پالونکي په توګه معرفي کړ. دې غونډې وښودله چې په سیمه ییزه کچه د اسلامي امارت پر وړاندې اجماع او همغږي وه او ټولو ګډون کوونکو هېوادونو د افغانستان د سیمه ییز اقتصادي ادغام او د دې هېواد له لارې د سیمه ییز اتصال مسلې ته لومړیتوب ورکولو باندې ټینګار وکړ. په افغانستان کې د امریکا د بیا حضور په اړه چې په هر ډول عنوان یا حالت کې وي، د ګډونوالو مخالفت څرګند شو او شتون یې د افغانستان او سیمې د ثبات لپاره یو بد سیوری وګڼل شو. په ټولیزه توګه دا غونډه د سیمې او په نړیواله کچه د اسلامي امارت لپاره یوه ډیپلوماتیکه بریا ګڼل کېده او په کلي ډول داسې ښکاري چې افغانستان نور د سیمې لپاره د خطر او بحران سرچینه نه ګڼل کیږي، بلکې یو باوري ملګری او د سیمه ییز اقتصادي پراختیا معما یوه مهمه برخه ده. دا ټولې لاسته راوړنې کولی شي د سیمه ییز او نړیوال انزوا څخه د افغانستان د وتلو لامل شي او د افغانستان په وضعیت مثبت اغیزې ولري. یوازینی مسله چې پر اسلامي امارت ملاحظات بللی شو او د حاضر هېوادونو د ځینو استازو په دریځونو کې هم څرګند شول، د داخلي اصلاحاتو نشتوالی دی، په ځانګړې توګه د ښځو پر وړاندې د محدودیتونو لرې کولو او د یو ټول شموله حکومت جوړولو په برخه کې. په دې اړه د هېوادونو اصلي نظر دا دی چې اسلامي امارت د دې اصلاحاتو په پلي کولو سره کولی شي په افغانستان کې د تلپاتې ثبات د رامنځته کولو لپاره لاره هواره کړي.

وړاندیزونه

د دې مقالې د موندنو پر بنسټ، لاندې وړاندیزونه کیدی شي:

۱. د مسکو غونډې وښودله چې اسلامي امارت ته سیمه ییزه پاملرنه زیاته شوې ده او په پایله کې یې د نورو هېوادونو، په ځانګړې توګه د متحده ایالاتو پر وړاندې د معاملې کولو ځواک پیاوړی شوی دی؛ له همدې امله، اسلامي امارت کولی شي د متحده ایالاتو سره په خبرو اترو کې د دې مخ په زیاتیدونکي سیمه ییز دریځ څخه ګټه پورته کړي.

۲. اسلامي امارت باید د ترهګرۍ پر وړاندې مبارزه کې ډیر تایید شوي تبلیغات وکړي ترڅو دا تصور چې افغانستان د ترهګرۍ مرکز دی په بشپړ ډول له منځه یوسي.

۳. اسلامي امارت باید داخلي زیربناوو ته ډیر پام وکړي ترڅو د سیمه ییزې اړیکو د نښلوونکي ټکي په توګه را څرګند شي او هېوادونه وهڅول شي چې پدې برخه کې عملي کړنې ترسره کړي.

سرچینې

1. پایان هفتمین نشست فارمت مسکو با تاکید بر ثبات منطقه و مبارزه با هراس افگنی. سایت طلوع نیوز. تاریخ نشر: ۱۵ میزان ۱۴۰۴ [قابل دسترسی:](#)
2. سخنانی وزیر امور خارجه در هفتمین نشست فارمت مسکو. سایت وزارت خارجه امارت اسلامی افغانستان. تاریخ نشر ۱۰/۰۷/۲۰۲۵ [قابل دسترسی:](#)
3. تنش لفظی مقامات طالبان و پاکستان در حاشیه نشست مسکو. خبرگزاری تسنیم. تاریخ نشر ۱۴۰۴/۷/۱۶ [قابل دسترسی:](#)
4. پایان هفتمین نشست فارمت مسکو با تاکید بر ثبات منطقه و مبارزه با هراس افگنی. سایت طلوع نیوز. تاریخ نشر: ۱۵ میزان ۱۴۰۴ [قابل دسترسی:](#)
5. 7th Moscow Format Meeting Reaffirms Collective Support for an Independent and Peaceful Afghanistan; India Also Participates. India Defense news site. [Available at:](#)
6. Afghan soil must not be used against any country's security: Moscow Format statement. 14 Oct 2025. [Available at:](#)
7. Ibid
8. Military infrastructure deployment by non-regional countries in Afghanistan, neighbors unacceptable: Russian FM. [Available at:](#)

د ستراتیژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز نادولتي، غیر انتفاعي او خپلواک ارګان دی، چې په ۱۳۸۸ لمریز کال کې په کابل کې جوړ شوی. دغه مرکز د خپلو بې پرې او کره څېړنو له لارې، په افغانستان او سیمه کې د پالیسیو د ارزونې او بډاینې لپاره فعالیت کوي.

اړیکه:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

+93780618000

شمېره: +93780618000

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org